

Obok tych wymiernych faktów warto docenić doskonałą atmosferę panującą w zespole Katedry, nastawioną na współpracę i wzajemną pomoc. Problemem lwowskiej polonistyki jest – tak jak w przypadku innych polonistyk zagranicznych – brak możliwości uczestnictwa w polskich projektach naukowych. Wydaje się to niesprawiedliwe, a myślenie wartościujące polonistyki ze względu na położenie geograficzne jest myśleniem już bardzo anachronicznym. Mimo tak krótkiego okresu samodzielnego istnienia Katedra Filologii Polskiej NUL im. Iwana Franki w wielu dziedzinach może z powodzeniem uzupełniać dorobek polonistyk krajowych, jest ona obecnie jedną z najdynamiczniej rozwijających się polonistyk zagranicznych i zajmuje przodującą pozycję wśród polonistyk na Ukrainie.

WIOLA PRÓCHNIAK

Szkoła Języka i Kultury Polskiej KUL

JĘZYK POLSKI W CHICAGO
– RODZIMY? DRUGI? OBCY?

STUDIA PODYPLOMOWE
W ZAKRESIE NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO
JAKO OBCEGO/DRUGIEGO
Z ELEMENTAMI NAUCZANIA KULTURY POLSKIEJ KUL

Jak w każdym kraju również w Polsce zinstytucjonalizowane nauczanie języka ojczystego ze zrozumiałych względów należy do priorytetowych elementów kształcenia szkolnego. Potrzeba nauczania języka polskiego dotyczy jednak nie tylko polskich szkół. Oprócz cudzoziemców – na różne sposoby związanych z Polską i polskością – także osoby polskiego pochodzenia (dzieci, młodzież i coraz częściej również dorośli) wykazują potrzebę rozwijania, doskonalenia, a niekiedy poznawania od podstaw języka swoich przodków.

W tym zakresie – paradoksalnie – cudzoziemcy są w lepszej sytuacji niż polscy *heritage speakers*. Od lat istnieją bowiem szkoły języka polskiego jako obcego i prowadzone są kierowane do obcokrajowców kursy językowe – powstają wszechstronne programy, nowoczesne podręczniki, doskonalone są narzędzia edukacyjne. Cudzoziemcy, którzy pragną poznać język polski, mają do dyspozycji różnorodne materiały i programy dostępne we własnym kraju oraz konstruowane specjalnie dla nich kursy – akademickie, specjalistyczne, tematyczne – w Polsce. Z drugiej strony realizowane są studia podyplomowe dla lektorów języka polskiego jako obcego, kolejne uniwersytety proponują swoim studentom specjalizacje w tym zakresie. Glottodydaktyka polszczyzny kwitnie i miewa się coraz lepiej.

A jednak istnieje taka przestrzeń nauczania języka i kultury polskiej, która ciągle wymaga intensywnego namysłu, badań szczegółowych i nowatorskich rozwiązań metodycznych. Mam na myśli nauczanie języka polskiego kierowane do osób polskiego pochodzenia.

Przez długi czas uważano, że proste przeniesienie podręczników, doświadczeń i metod ze szkół w Polsce do polskich szkół sobotnich zapewni oczekiwane efekty. Tego rodzaju działania powiodły się w ograniczonym zakresie – szkoły przetrwały, kolejne generacje uczniów miały kontakt z językiem polskim. Nauczyciele szkół sobotnich jednak od dziesięcioleci skarżą się na braki programowo-podręcznikowe. Dopiero od niedawna istnieje *Podstawa programowa dla uczniów polskich uczących się za granicą* (MEN, Warszawa 2010) oraz *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego* (MEN, Warszawa 2008, Dz.U. nr 4 z 15 stycznia 2009). Być może zatem teraz dopiero nadszedł czas, by i w tej przestrzeni dydaktyka polszczyzny rozwinęła skrzydła.

Świadomość, iż język polski bywa nie tylko językiem ojczystym (rodzimym) lub obcym, ale również „matczynym” (J. Nikitorowicz), domowym, o/dziedziczonym (E. Lipińska, A. Rabiej), etnicznym (J.J. Smolicz, M.J. Se-combe), „niedominującym” czy wreszcie „funkcjonalnie drugim” (W. Miodunka, A. Rabiej), powinna prowadzić do głębokich zmian w polonistycznym nauczaniu, do przeformułowania metod pracy i stworzenia odpowiednich materiałów dydaktycznych.

Dotyczy to zwłaszcza prowadzonego poza granicami Polski kształcenia nauczycieli, którzy chcieliby uczyć polskiego nie tylko jako obcego. Mam na myśli akademickie programy, które wskazują – głównie nauczycielom polskich szkół sobotnich – skuteczne metody pracy, podpowiadają efektywne strategie nauczania polszczyzny, wyposażają w nowoczesne narzędzia dydaktyczne

– ułatwiające pracę z uczniem „skomputeryzowanym i usieciowionym” – przy zachowaniu świadomości, iż podstawą tego nauczania są specyficzne właściwości języka polskiego, a szczególną uwagę należy poświęcić kształceniu i rozwijaniu sprawności językowych.

Zapewne świadomość tego rodzaju potrzeb przyświecała realizacji dwóch programów *Podyplomowych studiów kwalifikacyjnych w zakresie nauki języka polskiego jako obcego* (UMCS – Nowy Jork, 2008-09; Chicago, 2010-11). Do wyżej wspomnianej grupy odbiorców skierowana jest również kolejna – druga – edycja studiów podyplomowych UJ-PUNO w Londynie *Nauczanie języka i kultury polskiej jako drugich* (2013-2014).

Potrzeby, o których mowa – wyraźnie wskazane i sproblematyzowane – leżą u podstaw programu *Studiów podyplomowych w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego z elementami nauczania kultury polskiej*, przygotowanych przez Szkołę Języka i Kultury Polskiej KUL i realizowanych w Chicago od maja 2013 roku. Studia trwają 4 semestry i obejmują 360 godzin wykładów, konwersatoriów i ćwiczeń. Wykładowcami są pracownicy Szkoły Języka i Kultury Polskiej oraz polonistyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, posiadający bogate doświadczenie w przygotowywaniu i prowadzeniu zajęć z języka polskiego jako obcego na różnych poziomach zaawansowania i skierowanych do różnych grup odbiorców.

W programie studiów znalazły się m.in. takie zagadnienia, jak: specyfika języka polskiego i sposoby jego nauczania, czyli prezentacja podstaw gramatyki funkcjonalnej, strategie i techniki nauczania sprawności językowych dzieci i młodzieży, praktyczne rozwiązania dydaktyczne. W module „Język a kultura” akcentujemy rolę i funkcje literatury oraz innych tekstów kultury w nauczaniu języka z pełną świadomością, iż znajomość kontekstu kulturowego determinuje sprawność językową, omawiamy sposoby prowadzenia zajęć językowych jako lekcji wiedzy o kulturze, historii, geografii. „Język polski na obczyźnie” to część programu, która pokazuje język polski w amerykańskim kontekście kulturowym, a także wskazuje na to, jak uczyć innego języka w przestrzeni anglojęzycznej. Moduł zorientowany na materiały dydaktyczne i testowanie koncentruje się na tworzeniu i adaptacji materiałów dydaktycznych, stosowaniu nowoczesnych metod nauczania (w tym metody projektowej, multimedialnej itp.), umiejętności konstruowania takich testów sprawności i wiedzy, które są nie tylko narzędziem ewaluacji, ale stanowią też ważny element samego procesu dydaktycznego.

Ze względu na odbiorcę (nauczyciele sobotnich szkół polonijnych) program jest nakierowany na metodykę nauczania języka polskiego (jako drugiego/ob-

cego) dzieci i młodzieży w amerykańskim kontekście kulturowym, w związku z czym zwracamy szczególną uwagę na różnice i podobieństwa w nauczaniu języka polskiego w szkole w Polsce i w szkole polskiej za granicą, zjawiska związane z interferencją językową i kulturową, specyfikę pracy nauczyciela w przestrzeni obcojęzycznej, możliwości, potrzeby i autonomię ucznia, stosowanie specyficznych i efektywnych strategii w procesie nauczania i uczenia się, nauczanie zintegrowane, zaangażowanie rodziców w proces przyswajania i doskonalenia sprawności językowych przez uczniów, a także na kształcenie kompetencji językowych ze szczególnym wskazaniem na komunikacyjną oraz interkulturową.

Nie wolno zapominać, że szkoła jest zawsze przestrzenią rozwoju zarówno dla uczniów, jak i dla nauczycieli. Dlatego właśnie przygotowany został program, który przypomina kwestie fundamentalne, podpowiadając przy tym nowe rozwiązania, które wyrastają z wieloletnich doświadczeń nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego i wychodzą naprzeciw problemom, jakie dzisiaj wiążą się z pracą nauczyciela polskiej szkoły sobotniej.

BIBLIOGRAFIA

- Lipińska E.: Język ojczysty, język obcy, język drugi. Wstęp do badań dwujęzyczności, Kraków: Wyd. UJ 2003.
- Miodunka W.: Moc języka i jej znaczenie w kontaktach językowych i kulturowych, w: *Język polski w świecie*, red. W. Miodunka, Warszawa–Kraków PWN 1990, s. 39-50.
- Miodunka W.: Polszczyzna jako język drugi. Definicja języka drugiego, w: *Silva Rerum Philologicarum. Studia ofiarowane profesor Marii Strycharskiej-Brzezynie z okazji Jej jubileuszu*, red. J.S. Gruchała, H. Kurek, Kraków 2010, s. 233-246.
- Nikitorowicz J.: Kreowanie tożsamości dziecka. Wyzwania edukacji międzykulturowej, Gdańsk 2005.
- Rabiej A.: *Wstęp*, w: Program nauczania języka polskiego jako języka dziedziczonego dla uczniów w wieku wczesnoszkolnym na poziomie podstawowym, http://www.wlaczpolske.pl/biblioteka/Program_nauczania_jezyka_polskiego_jako_jezyka_dziedziczonego_dla_uczniow_w_wieku_wczesnoszkolnym.pdf [dostęp: 24.04.2014]
- Smolicz J.J.: Język jako wartość podstawowa kultury, w: *Język polski w świecie*, red. W. Miodunka, Warszawa–Kraków: PWN 1990, s. 23-38.
- Smolicz J.J., Secombe M.J.: Zostać Australijczykiem? Polski dom, australijska szkoła, Warszawa 1990.